

Артем КСЕНОФОНТОВ:
«Мааскалаах, бэрчээккэлээх
сылдьаргытын умнуман!» 3

АГЕНТСТВО
СУБЭТЭ 4-5

НВК САХА
ТВ бырагыраамата 7

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2021 сыл
Муус устар
23 күнэ
бээтинсэ
№ 29
(11782)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • sanaoloh

бээтинсэ муус устар 23 > субуота муус устар 24 > баскыһыанньа муус устар 25 > бэнидизньик муус устар 26 > оптуорунньук муус устар 27 > сэрэдэ муус устар 28 > чэппиэр муус устар 29

---УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

РФ Бэрэсидьиэнин Анал этиитин истэн баран

РФ Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин Анал этиитигэр бу үс сыл иһигэр кыра куораттарга уонна бөһүөлэктэргэ култуура дьизлэрин, мусуойдары, библиотэтиэкэлэри санардыыга 24 млрд. солк. көрөргө диэн эттэ.

Чурапчы улуунун култуура начаалынньыга Дмитрий Попов Анал этиитин истэн баран: "Култуура эйгэтигэр үбү-харчыны көрөргө диэн этиитин олус сэнээрэ иһиттим. Куораттарга, нэһилиэктэргэ үлэли турар кулууптар, мусуойдар, библиотэтиэкэлэр материальной-технической базаларын сайдыытыгар болҕомто ууруллан эрэрбиттэн биһиги, култуура үлэһиттэрэ, үөрдүбүт. Биһиги Сахабыт сиригэр, улууспутугар даҕаны олус эргэ, ааспыт үйэтээҕи мас тутуулар кулууп, библиотэтиэкэ дьизэтэ буолан тураллар. Оттон мусуой кэлэр кэнчээри ыччаптыгыгар иитэр-үөрэтэр аналыйтан саҕалаан олус улахан оруоллаах буоллаҕа. Онуоха болҕомто ууруллара сөптөөх.

Бу үп-харчы национальнай бырайыак чэрчитинэн бэриллэрэ буолуо. Онон улууспут дьаһалтатын кытта бу үбү бэйэбитигэр тардарга сана бырайыактары суруйан үлэлэнэрбит буолуо дии саныбын", - диэн санаатын үллэстэр.

РФ Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин бэйэтин анал этиитигэр ковид пандемиятын ыарахан кэмнэригэр быһаччы үлэлэспит, көмөлөспүт дьонно махтанна. Олор истэригэр волонтердары ааттаата. Кырдык, биһиги волонтердарбыт бу ыарахан кэмнэ аҕам саастаахтарга бородууктаны, эми-тому тиэрдэн биэриигэ сыралаах үлэни ыыттылар.

Бүтүн Араассыйатаагы волонтердар хамсааһыннарын Чурапчытаагы салаатын салайааччыта Галина Алексеева:

"Дойдубут Бэрэсидьиэнэ бүгүнгү Анал этиитигэр волонтердар хамсааһыннарын өйүүрүн биллэрдэ уонна хамсык кэмигэр волонтердар көмөлөрө кырата суоҕун бэлиэтээтэ, махталын биллэрдэ. Владимир Владимирович бу этиитэ биһиэхэ, волонтердарга эрэлин бэлиэтэ дии саныбын.

Мань таһынан кини волонтер үлэтигэр кыттыспыт устудьуон ыччакка сынньана барар-кэлэр айаннарын ороскуотун толуйарга диэн эттэ. Бу биһиэхэ эмиэ олус туһалаах көмө буолар", - диэн эттэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

«Сага олох» саайта сүрэхтэннэ

Бэйэни салайыныы күнүгэр сөп түбэһиннэрэн, улуус дьаһалтатыгар «Сага олох» хаһыат официальной саайтын үөрүүлэх аһыллыта буолла.

Бэлиэ түгэннэ улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылыгын солбуйааччылар, нэһилиэктэр баһылыктара кыттыыны ыллылар. Мань сэргэ тэрээһини быһа биэриинэн улуус олохтоохторо көрдүлэр.

Кирии тылы «Сага олох» хаһыат кылаабынай эрэдээктэрэ Людмила Горохова эттэ: «Быйыл улууспут хаһыата тэриллибитэ 90 сыла. Үбүлүйдээх сылбытыгар улуус информационнай эйгэтин устуоруйатыгар хаалар үөрүүлэх түгэн тосхойдо. Ол курдук, «Сага олох» эрэдээксийэ улуус сонунун кумаабы хаһыаттан ураты интэриниэт ситимигэр сырдатар саайтанныбыт. Сетевой таһаарыбыт «УлусМедиа» саайтын иһинэн үлэлиир. Улуус олохтоохторо ханна да сылдьан, хаһан баҕарар куйаар ситимигэр «санаолох.рф» аадырыһынан киирэн, дойдуларын сибиэһэй сонуннарын ааҕар кыахтаннылар. Мань сэргэ бэлиэ түгэннэри, биир дойдулаахтарбыт туһунан матырыйааллары, устуоруйа кэрчиктэрин, биллэриилэри, уо.д.а ааҕыахтарын сөп. Биһиги саайпытыгар бэрэбиэркэлэммит дьиннэххэ сонуну ааҕыаххыт. Бары билэргит курдук, олохпут сайдан, киһи информацияны олус элбэх сиртэн ааҕар, көрөр. Онуоха элбэх сымыйа, күүркэтиллэх сонуннар бааллар. «Сага олох» сетевой таһаарытын киирэн көрүн, сэргээн ааҕын, тускутугар туһанын».

Салгыы саайт шеф-эрэдээктэрэ Елена Макаринская саайт ис тутулун билиһиннэрдэ. Ол курдук, саайка «Новости» хайысхага улуус, нэһилиэктэр сонуннара, «Мнения» хайысхага дьон тус санааларын суруйуулар, «История» хайысхага киэн далааһыннаах, устуоруйа быһыын арыар матырыйааллар киэрэллэр. «Спецпроекты» хайысха тизмэнэн уларыйа турар эбит. Билигин «Семья», «Столетия ЯАССР» тизмэҕэ матырыйааллар угулла сылдьаллар. Мань сэргэ «Фото», «Видео» альбомнарга улуус тэрээһиннэрин хаартыскаларын, устууларын көрүөххэ сөп. «Биллэриилэр» хайысхага төлөбүрдээх биллэриилэр киэрэллэр эбит. Түмүккэ нэһилиэк баһылыктарын бииргэ үлэлэнэргэ ынырда.

Сага аһыллыбыт саайка матырыйаал уктараргытыгар Елена Макаринскаяба, 8914-102-20-16 нүөмэргэ хаартыскалаан информациябытын ыытыаххытын сөп.

Улуустаагы хаһыаппыт куйаар ситимигэр тахсарын бэлиэтээн символическай кнопканы улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, хаһыат эрэдээктэрэ Людмила Горохова, шеф-эрэдээктэр Елена Макаринская баттаатылар.

Марфа ПЕТРОВА.

Сэмэн Жендринскэй хаартыскага түһэриштэ.

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

Елена Борисова призвала соблюдать все ограничительные меры против коронавирусной инфекции

По состоянию на 21 апреля в Якутии наблюдается рост заболеваемости COVID-19. За последние сутки в республике зарегистрировано 74 новых случая коронавирусной инфекции. Большинство случаев заболевания выявлены в городе Якутске – 46 случаев, в Алданском районе – 7 случаев, в Мегино-Кангаласском и Нерюнгринском районах по 6 случаев, в Чурапчинском улусе – 3, в Томпонском, Усть-Алданском, Хангаласском улусах по одному случаю. Об этом в ходе брифинга об эпидемиологической ситуации в регионе сообщила министр здравоохранения Елена Борисова.

Лабораториями Якутии продолжается активное проведение исследований на выявление коронавирусной инфекции методами ПЦР, ИФА и ИХА. За сутки проведено 1 971 исследование. Всего за весь

период пандемии обработано более миллиона тестов.

Министр также сообщила, что в апреле в республику поступило 114 тысяч 412 доз вакцин «ГамКовидВак» и «Спутник V». На сегодняшний день использовано 86% от общего количества доз вакцины.

«Жители республики активно вакцинируются. В настоящее время 97 743 человека получили первый компонент вакцины, второй компонент получили 55 691 человек. При вакцинации приоритет по-прежнему отдаётся лицам старше 65 лет, которые остаются в группе риска. Вакцинацию среди лиц старшего возраста вакцинацию прошли 23 680 человек, полный курс вакцинации прошли 20 720 человек», - сообщила Елена Борисова.

Сегодня важно сохранять соблюдение масочного режима, социального дистанцирования в общественных местах, проведение дезинфицирующих мероприятий.

19 апреля вышел новый Указ Главы Якутии Айсена Николаева, согласно которому усилены

ограничительные меры в части работы развлекательных заведений и предприятий общепита с 00:00 часов до 06:00 часов, в ресторанах и кафе расстояние между столиками должно составлять не менее 1,5 метров, в самом зале одновременно должны находиться не более 50 человек, за единым столом должны размещаться не более 15 человек.

Кинотеатры, театры, спортивные залы обязаны проводить мероприятия с наполняемостью не более 50%. Буквально недавно им было разрешено работать с заполняемостью зала не более 75%, но в связи с ростом заболеваемости данная цифра вновь уменьшена до 50%.

«В выходные и праздничные дни массовые культурные и развлекательные мероприятия будут приостановлены. Дезинфицирующие мероприятия в усиленном режиме должны проводиться как в общественном транспорте, так и в предприятиях торговли и общепита. Призываю население республики бережно относиться к своему здоровью и соблюдать все меры предосторожности», - резюмировала по итогам брифинга министр здравоохранения.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и
Правительства Республики Саха (Якутия)
Фото Андрея Сорокина.

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Муус устар 12 күнүгэр Айсен Николаев космоска киһи аан бастаан көппүтэ 60 сылынана Саха сириг олохтоохторун эбэрдэлээтэ. Кини ийэ дойдубут куйаары бастакынан баһылаабытынан уонна Юрий Гагарин космоска бастакынан көппүтүнэн, киэн туттарбытын бэлиэтээтэ. Биһиги өрөспүүбүлүкэбит космонавтиканы кытта ыкса ситимнээбин, Уус Алдан Дүпсүнүгэр Космонавтика уонна авиация ураты мусуоя 1974 сылтан үлэлирин холбурга аҕалла. Арасыйыа Геройдара Олег Кононенко космоска саха хомуһунан оонньообутун уонна Алексей Кулаковскай хоһоонун аахпытын, Федор Юрчихин аан дойдутаабы космос ыстаансыатыгар Саха сириг былаабын тизрдибитин, Роман Романенко өрөспүүбүлүкэ ыччатын патриотическай иитиигэ дьонун кылааты киллэрэрин, кинилэр саха дьонун үтүө доботторо буолалларын санатта. К.Э. Циолковскай аатынан космонавтика Илинни салаатын сизксийэтин салайааччыта, Москватаабы авиация үнүстүүтүн доцена, Аммантан төрүттээх Саргылаана Захарова Саха сиригэр 2018 сылтан “Старт в космос” бырайыагы үлэлэтэрин, бырайыак чэрчитинэн быйыл олимпиадаба 10 улуустан, Дьокуускайтан 345 оҕо кыттыбытын эттэ. «Олимпиадаба кыйабыттар, миэстэлэспиттэр “Илинни” космодромтан космическай хараабылы көтүтүү түгэнигэр, ахсынныга Ю.А. Гагарин аатынан Космонавтары бэлэмниир киин үөрэтэр бырагырааматыгар ынырыллыахтара. Кэлэр сылларга аэрокосмическай үөрэби сайыннарар, бу салааба инженердэри бэлэмниир, Саха сириг олохтоохторун наукаба, космоска сыһыарар бырагыраамалары күүһүрдэр үлэни ытыахпыт», - диэтэ Ил Дархан.

Муус устар 14 күнүгэр Айсен Николаев СӨ Бырабытталыстыбатын бэрэссэдээтэлин бастакы солбууааччыларынан Дмитрий Садовниковы, Дмитрий Бердниковы, СӨ хотугу аҕыйах ахсааннаах төрүт омуктар бырааптарыгар Боломуочуялаабынан Константин Роббегы аныыр туһунан ыйаахтары таһаарда. Санатар буоллаха, Ил Түмэн XXVI уочараттаах пленарнай мунньабар норуот дьокутааттара кистэлэн куластааһынынан Ил Дархан киллэрбит кандидатураларын өйөөбүттэрэ, кинилэр талыллыларыгар сөбүлэннэрин бизэриттэрэ.

Муус устар 15 күнүгэр регион баһылыга Мииринэй оройуонугар үлэлээтэ. Айсен Николаев суһал ыстаап мунньабын ыйтта, улууска санитарнай-эпидемиологическай быһыы-майгы туругун, нэһилиэнньэбэ вакцинация барыытын тэтимин билистэ. Хамсык дьана сабаланыабыттан оройуонна 5 тыһ. тахса киһи ыалдыбыт. Билингитэ 48 киһи эмтэнэр, балыыһаба чугастаабы улуустартан ыарыахтары аҕалаллар. Вакцина бастакы дозатын 8 тыһ. тахса киһи, иккити 4,5 тыһ. киһи ылбыт. «АЛРОСА» хампаанньа балыыһалары оборудованиенан, ИВЛ, КТ аппараттарынан, кислород ыстаансыатынан, эминэн хааччыйыыга, үбүлээһиннэ улахан өйөбүлү онордо. Айсен Николаев вакцинация тэтимин ыһыктыбакка, нэһилиэнньэ көхтөөхтүк кыттарыгар ынырда.

Мииринэйгэ Ил Дархан «АЛРОСА» хампаанньа «Кимберлит» устуорт дьыбарыаһыгар тэрийбит «Алмаас хостуур куораттар инники кэскиллэрэ» форумна кыттыны ылла. Форумна Мииринэй оройуонун куораттарыгар, бөһүөлэтигэр доруобуйа харыстабылыгар, суолга-иискэ, инфраструктураба, култуураба, олорор дьыэни тутууга сайдыы ханнаыкхайысханан барыахтаабын, социальнай бырайыактар уонна көбүлээһиннэр тустарынан кэпсэтиллэр. Бастакы улахан хамсааһын доруобуйа харыстабылыгар барыаба, 2025 сылга диэри 1 млрд солк. үбүлээһин көрүллүбө. Алмаас хампаанньата быйыл 204 мөл. солк. ытыаба. Айсен Николаев иһитиннэрбитинэн, Мииринэйгэ поликлиника, Алмазнай бөһүөлэгэр амбулатория, Светлэйгэ балыыһа, төрүүр салаа, Таас Үрэххэ, Сүлдүкээргэ ФАП, Айхалга уонна Удачнайга

поликлиниканы кытта эмиир куорпустар өрөмүөннэниэхтэрэ. Оройуоннаабы балыыһаба травматология киинэ үрдүк технологиялаах көмөнү оноруоба. Ил Дархан бэлиэтээбитинэн, өрөспүүбүлүкэ, оройуон буддьүөтүттэн, «АЛРОСА» хампаанньаттан оройуоннаабы, Айхаллаабы балыыһаларга медоборудованиенан хааччыйыыга, анал массыыналары ылыыга үп тыырыллыаба. Култуура уонна устуорт эигэтигэр улахан эбийиэктэр тутулуохтара. Эһиил Оҕо дьыбарыаһа үлэбэ кириэбэ, манна хампаанньа 230 мөл. солк. ыыппыта. Үөһэ Муунаба сана устуорт комплекса, Накыинна ыспартыбынай саала аһыллыахтара. Итиннэ анаан «АЛРОСА» 260 мөл.солк. үбүлүүр. «АЛРОСА» устуоруйатыгар сана мусуой тэриллэбэ уонна туспа дьыэбэ үлэлиэбэ.

Тупсары үлэтигэр Иирэлээх өрүс микро-оройуонугар сынньанар зона оноруллуоба, итиннэ 106 мөл. солк. өрөспүүбүлүкэтээби бырагырааманан көрүллүбө. Быйыл рейтингинэн куластааһынна куорат паарката уонна Бобков уулуссатыгар баар сквер кыттыахтара.

Форумна «АЛРОСА территорията» дьин алмаастаах кыраай куораттарын, бөһүөлэктэрин кэлимник сайыннарыны өйүүр сана бырайыагы билиһиннэрдилэр. Бу бырайыагы олоххо киллэриигэ хампаанньа сыллата 50 мөл.солк. үбүлүбэ.

2025 сылга диэри Мииринэй оройуонугар элбэх кыбартыраллаах 57 дьыэтэн дьону көһөрүөхтэрэ. 2012 сылтан «АЛРОСА» 1, 8 млрд солк. үбүлээһининэн оройуонна 69 дьыэ көтүрүллэн, элбэх кыбартыраллаах 9 дьыэ тутулунна. 2023 сылга диэри 12 дьыэни көтүрэн, 238 кыбартыраттан дьону көһөрүүгэ хампаанньа 780 мөл. солк. көрөргө былаанньыр.

2019 сылтан «АЛРОСА» үлэһиттэрэ «АЛРОСА» авиахампаанньа рейстэригэр сынньана тийэр сирдэригэр диэри 45 тыһ.солк. эбии аян төлөбүрүнэн туһаналлар. 2022 сылтан итинник чэпчэтиини Мииринэй оройуонун самалык уопастыбаларын үлэһиттэрэ, «Алмазик» тэрилтэбэ киирсэр уһууааннар, оройуон үөрэхтээһинин, доруобуйа харыстабылын 3,3 тыһ. үлэһитэ ылыахтара. Бу сыалга АЛРОСА сылын ахсын 80 мөл.солк. көрүбэ.

Айсен Николаев форумна тыл этэригэр бу уустук кэмнэ дьон олобун быһылырга бары кыһамныларын ууар оройуон медиктэригэр махтанна. Маныха «АЛРОСА» улахан өйөбүл буолан, бизнескэ ыарахан кэмнэр ааннаабыттарын аахсыбакка, өрөспүүбүлүкэбэ эмп-томп ылытыгар, балыыһалар хааччыллыларыгар 800 мөл.солк. тахса суумалаах көмөнү онорбутун, коронавируу утары охсуһууга эппизитинэһи ылыммытын иһин үлэ кэлэктиибигэр уонна генеральнай дириэктэргэ Сергей Иванова махтанна.

Муус устар 16 күнүгэр улуус баһылыктарын кытта өрөспүүбүлүкэтээби суһал ыстаап мунньабын ытыарыгар Айсен Николаев коронавируһунан суутлуу эбиллибитин, ордук 65 саастарын ааспыт дьон ыалдыарын, ыарахан туруктаах киһи ахсаана аччаабатын, өлүү тахса турарын эттэ. Быйыл өрөспүүбүлүкэ күнэ уонна Үлэ,

саас бырааһынньыга Саха сиригэр тэийиччиттэн барыахтара. Ил Дархан улуус баһылыктарыгар миэстэтигэр харыстанар миэрэлэри толору туһаналларын ирдээтэ, эпидемиологическай хонтуруолу күүһүрдэллэригэр, коронавирустан быһыны саастаах, дьарба ыарылаах дьонго хото туруоралларыгар, өрөспүүбүлүкэ таһыттан, ордук омук сирдэригэр кэлэр дьону хонтуруолга ылары эттэ. Билингитэ өрөспүүбүлүкэбэ 90 тыһ. киһи бастакы быһыны, 54 тыһ. тахса киһи иккитин ылбыт.

Муусуустар 16 күнүгэр Айсен Николаев Саха сиригэр аэропорты саналыы уларытан онорууга мунньах ыйтта. Ил Дархан Дьокуускайга, Нерюнгрига үлэ хаамытын билистэ. Нерюнгрига 2022 сыл алтынньытыгар аэропорт көтөртүһэр балаһатын уларытан, 9 тыһ. кв. м. изнээх, чааска 300 киһини аһарар сана дьизитин тутан түмүктүөхтэрэ. Билигин үлэ 30% оноруллубут. Балаһаны өрөмүөннээһин болдьоҕо кылгаабыт, от ыйын 1 күнүттэн сабаланыаба уонна номнуо сэттиннэ 1 күнүттэн аэропорт 1-3 кылаастаах көтөр ааллары хааччаба суох түһэрибэ, көтүтүбэ. Санардыы кэмигэр дьон Дьокуускай, Благовещенскай аэропортыттан айанныахтара.

Айсен Николаев Дьокуускай аэропордун санардыыга бырайыактыр-сметнай докумуону онорууга эрдэтээннэ сыһалартан сылтаан, үлэ болдьоҕо көспүтүн ыйда. Ыам ыйын 16 күнүттэн ахсынны 1 күнүгэр диэри 3-4 эрз кылаастаах ааллар 1 628 м усталаах балаһаттан көтүөхтэрэ. Москваба диэри быһа рейстэр Барнаул, Мииринэй нөнүө онорулуохтара. Балаһан ыйыгар анал пандус тутуллан, алтынньытан аэропорт хааччаба суох үлэлиэбэ. Ил Дархан үлэ болдьоуттан кыратык да хаалыы кыһын аэропорт үлэтин харгыстыан сөбүн эттэ уонна мунньах кыттылаахтарыгар бары боппуруоһу быһаарыыга эппизитинэһи үрдэтэргэ ыйда.

Муус устар 17-18 күнүгэр Айсен Николаев Нерюнгри оройуонугар оробуочай сырыынан үлэлээтэ. Регион салайааччыта Иенгра, Чульман, Серебрянай Бор, Беркажит бөһүөлэктэригэр сырытта. Кини миэстэтигэр дьону хаарбах дьыэлэртэн көһөрүү бырагыраамата хайдах олоххо кириэрин көрдө, кэккэ бырамыысыланнай, социальнай эбийиэктэргэ сырытта. Бастаан Иенгра бөһүөлэккэ сырытта, манна 1,3 киһи олороруттан үгүстэрэ төрүт дьыарыктарын илдэ сүлдүллар, таба иитиитинэн, бултааһынынан дьыарыктаналлар. Нэһилиэнньэ эбэни норуотун култууратын, тылын инэринэ, сайыннара сүлдүр. Олохтоохтору кытта көрсүһүүгэ этнологическай экспертиза туһунан сокуон чэрчитинэн үлэни күүһүрдүү, эбэни тылын үөрэтиигэ үөрэтэр-методическай баазаны сайыннары, бөрө мэнээктээһинин утары охсуһуу, бырамыысыланнай улуустарга тыа нэһилиэктэрин кэнэбэскитин, баһаарынай депону тутуу, уматыкка хочуоллары ылыыга нэһилиэнньэбэ көмөнү оноруу уо.д.а. боппуруостары туруорустулар. Айсен Николаев быһааран этэригэр, өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннай политика тыа сириг бөһүөлэктэрин харыстааһынна эрз буолбакка, сайыннарыыга туһуланарын

эттэ. Олохтоохтор туруорсубут боппуруостарыттан үгүстэрэ чугастаабы сылларга быһаарыллыахтара. Номнуо 2022-2024 сылларга бөһүөлэккэ гаас кэлиэбэ, онон Иенгра олохтоохторугар оттук кыһалбата туруо суоҕа. Оттон баһаарынай депону Ил Дархан атын бөһүөлэктэргэ курдук үтүө дьыала хамсааһынын чэрчитинэн тутарга этии киллэрдэ. Олохтоох оскуолаба буолбут көрсүһүүгэ 14 оҕолоох дьыэ кэргэн аҕа баһылыга Павел Юдинцевка «Ытык аҕа» бэлиэ наҕараадатын уолугар туттарда. Кини кэргэнэ Татьяналыын Иенграба 1997 сыллаахха олохсуйбуттара, манна 14 оҕолоро бары төрөөбүттэр. Ыал аҕата, ийэтэ оскуола-интэринээккэ үлэлиллэр, уопастыбаннай олоххо көхтөөхтүк кытталлар, «Төрөппүт Албан аата» уордьян кавалердара.

Беркажикка Айсен Николаев тимиер суол үлэһиттэрин кытары БАМ реконструкциятын, тимиер суолунан сырыы аһарар кыамтатын улаатыннарыы боппуруоһун дьүүлэстэ, бу үлэ 2024 сылга диэри ытыллара былааннанар. Кини үлэ хаамыыта графика эппизиттээн барарын туһугар боппуруоһу хонтуруолга тутуобун эттэ. Уот саппаас линиятын, ууну ыраастыыр эбийиэги тутуу, хаарбах дьыэлэри көтүрүү боппуруостарын туруорсубуттарын, регион баһылыга бастакы вице-премьер Дмитрий Садовниковка соруудах бизэрдэ.

Чульманна нэһилиэнньэ бөһүөлэк төрүттэммитэ 100 сыллаах үбүлүөһүн 2026 сыллаахха бэлиэтэнэрин өйүүргэ этии киллэрбиттэрин, бу ынырыны Ил Дархан өйөөтө. 2022 сылга манна «Газпром» оҕолорго бырагырааматынан ханкылыыр сирдээх физкултуурунай-чэбдигирдэр комплекс тутуллан үлэбэ кириэбэ. Чульманна Айсен Николаев 7 №-дээх оскуолаба «Патриот» кулууп тэрээһинигэр сырытта, оҕолор ыйытыларыгар хоруйдаата. Серебрянай Борго олохтоохтору кытта бөһүөлэги тупсары боппуруоһун кэпсэттэ, ол кэнниттэн Нерюнгригэтээби ГРЭС үлэһиттэрин кытары көрүстэ. Ыстаансыаны санардыыны дьүүлэстилэр, үлэһиттэргэ вакцинацияны ытыгы боппуруоһа чугастаабы нэдиэлэбэ быһаарыллыаба.

Өрөбүл күн сарсыардата Нерюнгри киин балыыһатын «Б» блогун көрүүттэн сабаланна. Үгэ быһыытынан Ил Дархан медиктэри кытта кэпсэттэ, оройуонна доруобуйа харыстабылын санатыты боппуруостарын быһаарыста. Суһал ыстаап мунньабар нэһилиэнньэбэ вакцинацияны ытыгыны тэтимирдэр уонна хааччахтааһын миэрэлэрин тутуһууну хонтуруоллуур соруу туруорда.

Урбааньыттары кытары бэрт интэриэһинэй көрсүһүү буолла. Кинилэр пандемия кэмигэр судаарыстыба онорор көмөтүн үрдүктүк сыаналыларын эттилэр. Ил Дарханы кытары улуус сайдыытын, олох таһымын тупсары боппуруостарын кэпсэтиллэр. Урбааньыттар бэйэлэрин бырайыактарын, былааннарын билиһиннэрдилэр.

Киэнник биллэр «Соловушка» оҕо мусукаалынай хоровой оскуолатын отчуоттур кэнсиэригэр сылдьан, Айсен Николаев Саха сириг киэн туттуута буолбут кэлэктиип айар үлэтин билсэн, оҕолор толорууларын кэрэхсээтэ. Кэнсиэр кэнниттэн Ил Дархан оройуон ыччатын кытта көрсөн, ИТ-эйгэ сайдыытын, сыппараба көһүү боппуруостарын кэпсэттэ. Үөрэнээччилэр бэйэлэрин айбыт үлэлэрин билиһиннэрдилэр.

Билингитэ Нерюнгри Саха сириг ааһан, бүтүн Уһук Илин кэскиллээх оройуона буолар. Чох бырамыысыланнаа саҕа таһымна тахсарынан уонна БАМ кэнииринэн, онно миэстэтигэр бизнес, наука, үөрэхтээһин, доруобуйа харыстабылын сайдыытыгар тобоостоох усуллубуйа үөскүүр. Саамай сүрүнэ – бу уларыыылар анаардас экономикаба көдүүһү, барыһы эрз аҕалбакка, туох-ханлык иннинэ дьон-сэргэ олобун уйгутун тупсарыыга көмөлөөх буолуохтара.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиретээрэ.

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

Артем КСЕНОФОНТОВ: «Мааскалаах, бэрчээккэлээх сылдыаргытын умнуман!»

Муус устар 21 күнүгэр «Сага олох» хаһыат инстаграм-сирэйигэр учараттаах быһа биэри ытылынна. Бу биэригэ улуустаагы киин балыһа кылаабынай бырааһа Артем Ксенофонов ыалдыттаата. Кини улууска эпидемиологической балаһыанһа туругун итиэннэ вакцинация туһунан кэпсээтэ. Ол курдук, муус устар 21 күнүнээби туругунан, 7 киһи балыһаба сьтан, 11 киһи таһыттан сьлдьан, 2 киһи куоракка сьтан эмтэнэллэр. Бүтэһик кэмгэ дьон ыалдыара сьыйа элбээн иһэринэн, СӨ Ил Дархан Айсен Николаев дьаһалыгар олобуран, улууска хааччактааһын күүһүрдэ: улахан маассабай тэрээһиннэр ытыллаллара тохтоото, киинэ тыйаатырдара сабыллынылар. Маны тэнэ тэрилтэлэр мунньахтара 50 киһиэхэ эрэ диэри көнүллэнэр буолла.

Артем Михайлович Арасыйыага Ковид-19 утары вакцина үс көрүнгэ баарын эттэ: «Гам-КОВИД-Вак», «Эпиваккорона», «КовиВак». Бу вакциналар киһи доруобуйатыгар туох да кутталы үөскэппэттэрин бигэргэттэ. Балартан саамай тарбаммыт «Гам-КОВИД-Вак» («Спътник V») буолар. Бу вакцинаны 60 араас дойду, 16 мөл. кэринэ киһи ылбыт. Билигин улууска, СӨ доруобуйа харыстабылын министристибэттин түнэтиитинэн, 300 вакцина кэлбит. Бу вакцинаны тэрилтэлэртэн сайааппанан туруоруу былааннаахтык ытыллар. Вакцинаны ылыыга регистратураба кэлэн эбэтэр төлөпүнүнэн эрийэн, ону тэнэ «Госуслуги» нөнүө суруйтарыахха сөп. Салгыы улууска коллективной иммунитет үөскүүрүгэр, былаанынан 7700 киһиэхэ вакцина туруоруллуохтаабын бэлиэтээтэ. Мантан 1556 киһи ылбыт. Вакциналаммыт дьон доруобуйаларын туруга үчүгэй, уустугу көрсүү суох диэтэ. Хат уонна оҕолорун эмиийдэтэр дьахталлартан ураты, 18 саастарыттан үөһэ саастаах дьон ылаллара көнүллэнэр. Вакцина икки компонентнаах буолар. Бастакы компонент ылылыбытын кэнниттэн, сүүрбэ биір хонук буолан баран, иккис компонент туруоруллар. Бу күн туруоруллубакка хааллабына, сэттэ күн иһинэн ылыахха наада. Иккис компонент ылыллыбыт күнүттэн 21 күн аастабына, вакцина толору көмүскүүр дьайыыта киірэр. «Спътник V» икки сьл устата көмүскүүр, онтон «Эпиваккорона» быһа холоон биір сьл сьлдьар үһү.

Ыйытыларга дьон балыһа тутуутун, учаастактаагы балыһалар өрөмүөннэрин, МРТ аппарата кэлиитин, ковид, вакцина кырдыабас дьонго дьайыытын туһунан у.д.а. интэриэһиргиир боппуруостарын биэрдилэр. Быһа биэригэ кыттыбыт дьон Артем Михайлович сөптөөх, толору эппиэттэри биэрбитинэн астыннылар уонна балыһа кэлэктиибигэр ыарыһахтарга амарах, болҕомтолоох сьыйаннарын, кыһамнылаах үлэлэрин иһин истинник махтаннылар.

Быһа биэриини сьиһилии Инстаграмна @sanaoloh1 страницаба киірэн, көрүөххүтүн сөп.

Марфа ПЕТРОВА.

СЫБААРСЫКТАР КҮРЭХТЭСТИЛЭР

“Мин өрөспүүбүлүкэтээби кыайыылаахтара ааттаннылар. сьыбаарсыкпын-2021” күрэхтэһии

Ааспыт нэдиэлэбэ о.э. муус устар 14-15 күннэригэр Чурапчытаагы аграрнай-технической колледж баазатыгар сьыбаарканы баһылаабыт идэлээх маастардар ортолоругар өрөспүүбүлүкэтээби куонкурс буолла. Күрэхтэһии колледж тэриллибитэ 20 сьллаах үбүлүйүгэр сөп түбэһиннэрэн ытылынна.

Бу улахан куонкуруска өрөспүүбүлүкэ араас муннугуттан 20 ручной-дуговой сьыбаарканы баһылаабыт итиэннэ сьыбаарка үөрэбэр үөрэнэр устудьоннар кытыннылар. Манна дабатан эттэххэ, орто үөрэх кыһатын устудьоннара идэтийбит сьыбаарсыктары кытары тэбис-тэнгэ кириистилэр.

Сьыбаарсыктар анал бэлэмнэммит былаһааккаларга бэриллибит сорудахтары толордулар. Куонкурс кыттылаахтарын кытаанах дьүүлүүр сьбэ сьаналаата. Кинилэр ортолоругар “Сьыбаарсыктары бэлэмниир уонна аттестациялыыр киин” тэрилтэ бэрэстэбиитэлэ Максим Габышев үлэлээтэ.

Уопсай түмүккэ, 1-кы миэстэни Намнаагы техникум производственной үөрэхтэһинин маастара Алексей Николаев буолла. Иккис бириистээх миэстэни “Горно-геологической техникум” производственной үөрэхтэһинин маастара Вадим Чернов ылла. Оттон Чурапчытаагы аграрнай-технической колледж производственной үөрэхтэһинин маастара, биір дойдулаахпыт Сергей Лукин бочуоттаах үһүс миэстэбэ тахсан, үөрүү өрөгөйүн биллэ. Куонкуруһу тэриизэччилэр успуонсардаабыт анал тэрилтэлэргэ диirin махталларын тиэрдэллэр.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Анатолий Макаров хаартыскаба түһэриилэрэ.

--- ТЫА ХАҤААЙЫСТЫБАТА ---

ҮҮТҮ СОБОТУОПКАЛААҤЫН БАСТАКЫ КЫБААРТАЛЛААБЫ ТҮМҮГЭ

Нэһиликтэр	Былаан	2021 сьл отчуоттуур ый түмүгүнэн				тохсунньу - кулун тутар 2021 сьл			
		кулун тутар		(- +)	в %	былаан	факт	(- +)	тодордо
		2021 г	былаан						
Алабар	480	13,67	19,07	5,40	139,5	26,53	37,64	11,11	141,9
Бахсы	275	7,84	10,74	2,90	137,0	15,21	20,85	5,64	137,1
Болтоно	120	3,42	2,48	-0,94	72,6	6,63	3,56	-3,07	53,6
Болугур	484	13,79	21,11	7,32	153,1	26,76	62,15	35,39	232,2
Арыылаах	214	6,09	5,54	-0,55	91,0	11,82	15,19	3,37	128,5
Кытаанах	174	4,94	7,27	2,33	147,1	9,59	12,78	3,19	133,2
Мугудай	371	10,58	7,97	-2,61	75,3	20,52	18,91	-1,61	92,1
Одьулуун	393	11,19	8,97	-2,22	80,2	21,71	29,25	7,54	134,7
Соловьев	422	12,02	14,52	2,50	120,8	23,31	14,52	-8,79	62,3
Сьлан	539	15,36	13,27	-2,09	86,4	29,79	25,65	-4,14	86,1
Төлөй	377	10,73	9,05	-1,68	84,4	20,81	17,71	-3,10	85,1
Хадаар	420	11,97	11,78	-0,19	98,4	23,21	19,50	-3,71	84,0
Хатылы	178	5,06	5,23	0,17	103,4	9,82	9,06	-0,76	92,2
Хайахсыт	190	5,40	3,97	-1,43	73,6	10,47	6,76	-3,71	64,5
Хоптобо	235	6,70	8,60	1,90	128,4	13,00	17,22	4,22	132,5
Чакыр	380	10,81	24,96	14,15	230,9	20,98	53,76	32,78	256,3
Чурапчы	15	0,43	0,78	0,35	181,7	0,83	1,43	0,60	172,5
Үүтү туттарыы	5265,10	150,0	175,33	25,33	116,9	290,99	365,93	74,94	125,8

2021 сьл бастакы ыйыгар 290,99 туонна үүтү соботуопкалыыр былааннаахпыт. Барыта 365,93 туонна үүт соботуопкаланан, былаан 125,8 бырыһыан толорулунна.

Ордук үчүгэйдик былааннарын 230,9 бырыһыан толорбут Чакыр, 153,1 бырыһыан көрдөрүүлээх Болугур, 147,1 бырыһыаны ситиспит Кытаанах, 139,5 бырыһыаннаах Алабар нэһиликтэрэ үлэлээтилэр. Мөлтөх көрдөрүүлээхтэринэн 72,6 бырыһыан толоруулаах Болтоно, 73,6 бырыһыан толоруулаах Хайахсыт, 75,3 бырыһыан толоруулаах Мугудай нэһиликтэрэ буолаллар.

Барыта 9 нэһилик кьбаарталлаагы былааннарын аһара толордулар. Хадаар, Арыылаах нэһиликтэрэ былаантан чугастар.

„СО“ кэр.

АГЕНТСТВО СҮБЭТЭ

Тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар анаммыт ыйга биирдэ тахсар сыһыарыы

МУНИЦИПАЛЬНАЯ ГРАННАР БЫҺААРЫЛЛЫАХТАРА

“Тыа хаһаайыстыбатын сайыннары агентствота” муниципальной автономнай тэрилтэ үлэтин биир сүрүн хайысхатынан тыа хаһаайыстыбатын производствотынан дырыктанааччылар араас граннарга киириилэригэр, үп-харчы боппууостарыгар сүбэлэри, консультациялары биэри буолар. Менеджер-консультант Алексей Егоров үлэ хайдах барарын билиһиннэрэр:

– Биһизхэ элбэх киһи индивидуальной предприниматель буолаары, ханнык хайысханан үлэлиэхтэрин сөбүн, туох докумуоннар ирдэнэллэрин билсэ, сүбэлэтэ кэлэллэр. Кинилэргэ сүбэлэри биэрэбит. Ханнык нолуогабай ставкага киириэхтэрин сөбүн ыйыталаһаллар, быһаарсаллар.

Бу күннэргэ муниципальной граннары ылыыга докумуоннары киллэрэллэр. Муус устар 7 күнүгүн биир ыйын 6 күнүгэр диэри ылабыт. Киирбит докумуоннары биир ыйын 6-тан 10 күн иһигэр бэрэбиэркэлэһипит. Ол кэнниттэн куонкурус биллэриллэр. Хас бириддиэлэрэ анал хамыһыһаага грант ыларга

докумуоннарын көмүскүүлэр. Билиннитэ, 30 киһи көмүскээри, сайаапкаларын түһэрдэ. Барыта – бааһынай хаһаайыстыбалар.

Граннар 4 хайысхага бэриллэхтэрэ. Тыа хаһаайыстыбатын оборудованиеларын ылыныыга—1 мөл. солк. диэри. Производственной эбийиэктэри тутууга—500 тыһ. солк. диэри. Сүөһү, сылгы атыылаһыытыгар—300 тыһ. диэри. Бүтэй оноһуутугар—100 тыһ. солк. диэри.

Күннэ ортотунан 3—4 киһи сылдыар. Төлөпүнүнэн да кэпсэтэн быһаарсаллар. Докумуоннары сөпкө толорууларыгар, бизнес-былаан онгостоллоругар, о. д. а. боппууостарга мэлдьи ыйыталаһаллар.

Алексей Петрович бу кэпсии олодобуна, Диринтэн Лира Винокурова эрийдэ, хаһаайыстыбатын сайыннара сүбэлэтэр эбит. Ыйытара элбэх, ону чуолкайдык быһааран биэрдэ.

Муниципальной граннар кэнниттэн өрөспүүбүлүкэтээҥи, федеральной граннар быһаарыллыахтаахтар.

ҮП-ХАРЧЫ

“ҮҮККЭ-ТӨБӨБӨ” ТИИДЭ ДУО?

Тыа хаһаайыстыбатын бордодууксуйатын үрдэтиигэ туһуламмыт санга судаарыстыбаннай мэхэньиисим олоххо киириитэ хайдах хардыылаан иһэрин кырабытык кэтиибин. Быйыл үүккэ диэн 2 млрд. 862 мөл. 500 тыһ. солк. көрүллүөхтээх. Онтон ааспыт олунньу-кулун тутар ыйдарга үүт туттарар 20 муниципальной тэриллигэ 1 млрд. 231 мөл. 233 тыһ. 57 солк. тирдилибит.

Оттон муус устар 12 күнүнээҥи туругунан, 9 улууска эбии 200 мөл. 046 тыһ. 942 солк. ыһпыгыттар. Оттон биир сүөһү харчытыгар диэн быйыл бары тэриллиилэргэ 1 млрд. 253 мөл. 140 тыһ. солк. көрүллүөхтээх. Тохсунньу—муус устар ыйдарга 877 мөл. 198 тыһ. солк. тирдилилэхтээх этэ. Олортон билигин 437 915 767 солк. субвенция тирдилибит.

Ити мөлүйүөнүнэн харчыны бириддиэлэн ынаҕы ыыр, сүөһү ииттэр киһизхэ тирдиитэ хайдах буолла? Сотору кэминэн ити тизмэҕэ Zoom нөнгө мунньах тэрийиэҕим. Онон туруорсууларгытын, долгутар ыйытыларгытын бэлэмни ыйыт.

Бар дьон дьокутаата Мария ХРИСТОФОРОВА.

АГЕНТСТВО ИТ КИИНИГЭР ТҮМСҮҮЛЭР

“Тыа хаһаайыстыбатын сайыннары агентствота” муниципальной автономнай тэрилтэ ИТ киинигэр мунньахтар, сэмийээрдэр буолуталыылар, атын улуустартан, тэрилтэлэртэн кэлэн уопут аҕастаһаллар. Кулун тутар 2 күнүгэр “Алмазэргиэнбаан” АУО бырыбылыанньатын бэрэссэдээтэлин

Николай Долгунову кытары көрсүһүү буолла. Манна сылдыбыт бааһынай хаһаайыстыбалар, тэрилтэлэр салайааччылары элбэх ыйытылары биэрэн, хоруйдары ылылар, тус санааларын үлэһиннилэр.

Кулун тутар 4 күнүгэр Горнай улуунун дэлгээссийэтэ ыалдьыттаата. Кинилэр агентство үлэтин билистилэр.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин ветеринарияҕа департаментин Петр Петрову кытары көрсүһүү.

Исписэлиис субэтэ

ХОРТУОПШУЙ АРССААДАЛААН ҮҮННЭРИИ

Хортуопшуй төрүт дойдута – Собуруу Америка. Бу култуура Аржаа Европа судаарыстыбаларыгар 17-с үйбэ, Арассыяа 18-с үйбэ, Саха сиригэр 19-с үйбэ тарбаммыта. Тыха хааайыстыбатын үгүс култуураларыттан хортуопшуй уһулччу баай крахмааллаабынан уратыланар. Кини белогунан сэлиэһинэйи кытары тэннээр. С, В, А курдук киһи доруобуйатыгар улахан туһалаах битэмийннэрдээх.

Эрдэтээби хортуопшуй арассаадаатын үүннэрийини муус устар 15—20 күннэриттэн саҕалыахха син. Салапаан мөһөөччүккэ эбэтэр кыра ыстакааннарга улахан анаарынан аһылык саппаастаах буору кутулар, онтон араскы тартарыллыбыт клубены угулар уонна мөһөөччүккэ эбии буору кутан толорулар. Сизмэ хортуопшуй олордоллут мөһөөччүктээх көһүлэри дыбыс дьааһыкка сизмэ собус олордон баран, өлгөмнүк уу кутулар. Арассаадалардаах дьааһыгы 5—6 күн устата сылаас сиргэ туруорулар, онтон көһүлэртэн бастагы сибирдэхтэр быган тахсыларын саҕана, түннүккэ сырдык сиргэ көһөрүллэр. Ити кэмтэн ыла, ууну 2-3 хонук буола-буола кутулар. Уу сылаас собус буолара ордук.

Арассаада үүнэригэр сылаас дьыбэ эбэтэр тэпилиссэбэ наар турдабына, кини ото анаардасты үүнэр, олус уһуур, ньирэмсийэр. Ол иһин арассаадалары олохтоох сиригэр көһөрүөх 6-7 хонук иннинэ кинилэри таһырдыа таһааран сөрүүн салгынна эрчийиллэр. Арассаадалаах дьааһыгы түүнүн дьыбэ эбэтэр тэпилиссэбэ киллэрэн хоннорулар.

Сөрүүн салгынна арассаадалар ас кутуулар түргэтиир, оттон тэпилиссэ үрдүк температуратыгар арассаадалар анаардасты отторо эрэ анһан үүнэллэр, ас кутуулара бытаарар эбэтэр букатын даҕаны харгыстанар. Ол иһин олус итии сайыннаах дойдуларга, холобур, Орто Азияҕа, Кавказка, Украинаҕа хортуопшуй үөтэлээн ас биэрбэт. Онон таһырдыа сөрүүн салгынна арассаадалары эрчийии кыра хаһыннары тулуйарга үөрэтэри таһынан, өссө хортуопшуй астаныта саҕаланытын хааччыйар аналлаах.

Хортуопшуй отторо сана быган эрдэхтэринэ, кыратык лэппийэн биэрэр үүнүү үрдүүрүгэр туһалаах диэн учуонайдар суруйаллар. Арассаада бастагы отторо 2-3 см уһуннаах

быкталлар эрэ, төбөлөрүн быһа кырыаллар. Очотугар ойбоһос салаа уктар үүнүүлэрэ саҕаланар. Ити ойбоһос салаалар эмиз 2-3 см уһааталлар эрэ, төбөлөрүн быһыта баттыыллар. Итинник быһыны үсүһүн хатылыахха сөп. Сана үүнэн иһэр үнүгэс уктары 2-3 төгүл төбөлөрүн лэппийдэххэ, сизмэ хортуопшуй хас биирдии харабыттан хойуу умнастар үүнэн тахсалара хааччыллар. Хортуопшуй умнастара хойуу буоллабына, аһын биэриитэ эмиз үрдүүр.

Өскөтүн эрдэтээби арассаадалар ахсааннара аһыйах буолан, сүрүннээн дьыа түннүгэр үүннэриллэр буоллахтарына, хойуу арассаадалары үүннэрэргэ эрдэттэн сылытыллар тэпилиссэ наада буолар. Тэпилиссэбэ арассаадалар отторо олус түргэнник үүнэллэр уонна хардарыта күлүктэһэллэр. Ол иһин арассаадалары бэйэ-бэйэлэриттэн тэйиччи собуустук, арыттаахтык стеллажтарга олордоллор. Кинилэр икки ардыларыгар оҕурсу, помидор арассаадаларын үүннэрийини саҕалыахха сөп.

Арассаадалары аһаҕас сиргэ көһөрүөх 10—15 хонук иннинэ, таһырдыа таһааран, сөрүүн салгынна эрчийэн, күн көрөр, күлүктэммит аһаҕас сиргэ арассаадалары олордоллор. Түүнүн тымныыттан, хаһынтан харыстаан, арассаадалары халыннык кичэйэн сабыллар. Арассаадалары сабар матырыйаал үүнэһи сибирдэхтэрин таарыйыа суохтаах. Өскөтүн сибирдэх сабыны кытары даҕайсар буоллабына, түүннү тымныыга курдатты хаарыйтарар.

Арассаадалар күнүһүн аһаҕас тураллар, кинилэргэ 2-3 хоно-хоно, уу кутулар. Сөрүүн салгынна эрчилибит арассаадалар кэнники хаһынны, тымныыны тулуйумтуо буолаллар эбит уонна сайдыылара түргэтиир. Тас салгынна сөптөөхтүк эрчилибит арассаадалар отторо кылгас, модьу-таҕа, хараһа күөх өгнөөх буолаллар.

Арассаадалары таһырдыа көһөрөр саҕана, кинилэр төрүөхтэммит эбэтэр ас кутуулар саҕаламмыт буолуулар ситиһиллэхтээх.

Сылааһы уонна сырдыгы хааччыйы, ууну утумнаахтык кутуу, сөрүүн салгынна эрдэттэн эрчийии—арассаадалары үүннэрийи агротехникатын сүрүн көрдөбүллэрэ.

Василий ЕРМОЛАЕВ,
“Хортуопшуй арассаадалаан үүннэрийи”
книгэтигэр.

Муниципальное автономное учреждение «Агентство по развитию сельского хозяйства»

«Тыа хааайыстыбатын сайыннары агентствота» Муниципальной автономной тэрилтэ

Приказ № 4

«01» февраля 2021 года

Об утверждении прейскуранта цен на платные услуги

На основании статьи 4 Федерального закона от 03 ноября 2006 года №174-ФЗ «Об автономных учреждениях», и в соответствии с пунктами 4.4. и 4.5. Устава Муниципального автономного учреждения «Агентство по развитию сельского хозяйства» приказываю:

1. Утвердить с 01.02.2021 года прейскурант цен на платные услуги, предоставляемые МАУ «Агентство по развитию сельского хозяйства» согласно приложению к настоящему приказу.
2. Контроль за исполнением настоящего приказа оставляю за собой.

Директор: В.В. Хомподоев

Прайс-лист юридических услуг

Представлены **примерные** цены на юридические услуги, оказываемые МАУ «Агентство по развитию сельского хозяйства».

Точная стоимость услуг определяется только по результатам изучения документов клиента.

№ п/п	Наименование	Стоимость	Примечание
1	Устная юридическая консультация	Бесплатно	-
2	Составление претензии	От 500	От 1 до 3 рабочих дней
3	Составление искового заявления по делу средней сложности	От 2000	От 1 до 3 рабочих дней
4	Составление искового заявления по сложному делу	От 3000	От 1 до 4 рабочих дней
5	Составление искового заявления по особо сложному делу	От 5000	От 1 до 7 рабочих дней
6	Составление ходатайства	От 500	От 1 до 3 рабочих дней
7	Ведение гражданского производства от «начала до окончательного решения суда»	От 5 000	-
8	Участие в судебном заседании в Республике Саха (Якутия)	От 5000	-
9	Обжалование действий/бездействия, решений органов государственной власти, местного самоуправления и их должностных лиц	От 1000	От 1 до 4 рабочих дней
10	Подготовка проекта договора	От 1000	От 1 до 3 рабочих дней
11	Подготовка дополнительного соглашения к договору	От 500	От 1 до 3 рабочих дней

№ п/п	Наименование	Стоимость	Примечание
1	Устная юридическая консультация	Бесплатно	-
2	Составление претензии	От 1500	От 1 до 3 рабочих дней
3	Составление искового заявления по делу средней сложности	От 5000	От 1 до 3 рабочих дней
4	Составление искового заявления по сложному делу	От 12000	От 1 до 4 рабочих дней
5	Составление искового заявления по особо сложному делу	От 18 000	От 1 до 7 рабочих дней
6	Составление ходатайства	От 1500	От 1 до 3 рабочих дней
7	Ведение гражданского производства от «начала до окончательного решения суда»	От 15 000	-
8	Участие в судебном заседании в Республике Саха (Якутия)	От 10000	-
9	Обжалование действий/бездействия, решений органов государственной власти, местного самоуправления и их должностных лиц	От 3000	От 1 до 4 рабочих дней
10	Подготовка проекта договора	От 4000	От 1 до 3 рабочих дней
11	Подготовка дополнительного соглашения к договору	От 2000	От 1 до 3 рабочих дней

Сыһарыыны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

--- ҮЙЭТИТИИ ---

Кытаанахха «Өйдөбүннүк кинигэни» көрүстүлэр

Кытаанах нэһилиэгэр Албан аат III-с истиэпэннээх, Аба дойду сэриитин I истиэпэннээх уордьаннар кавалердара, Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, Чурапчы улуунун Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ Былатыан Ойуунускай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата, «Хотугу Сулус» уордьан кавалера Иван Михайлович Павлов төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах «Өйдөбүннүк кинигэни» туттарыы сиэрэ-туома буолан ааста.

Саллааттар бойобуой суолларын үйэтитээччи, кэнчээри ыччаттарбыт Ийэ дойдуларыгар бэриниилээх буолууларыгар, патриотическай тыынна иитиллэн тахсалларыгар үгүс кылаатын киллэрсибит, Ытык киһибитигэр аналлаах тэрээһин биир тыынынан ытытыллына. Ыаллыы сытар Арыылаах нэһилиэтин олохтоох бибилэтиэкэрэ Валентина Попова салайааччылаах анал дэлгээссийэ, Кытаанах нэһилиэтин дыһалтатын баһылыгын солбуйааччы Екатерина Скрыбина «Өйдөбүннүк кинигэни» туттарар түгэнин үөрэнээччилэр, учууталлар, олохтоохтор сүһүөхтэригэр туран, дохсун ытыс тыаһынан көрүстүлэр.

Фронтовик, учуутал, үйэтитээчи Иван Михайлович Павлов, Аба дойду Улуу сэриитин устуоруйатын үөрэтэн, Чурапчыттан сэриигэ кыттыбыт фронтовиктар, кыргыз хонуутугар охтубут, сураба суох сүппүт биир дойдулаахтарбыт туһунан чинчийэн, 60-с сыллартан элбэх матырыйаалы хомуйан, үгүс үлэни онорбута, өлбүт буйуттар, сураба суох сүппүт саллааттар ааттарын үйэтитиигэ,

канилэр хорсун быһыыларын сырдатан, уопсайа холбоон, 43 кинигэни суруйан таһаартарбыта. 1990-1998 сыллартан сабаалаан, өрөспүүбүлүкэ «Өйдөбүннүк» мемориал кинигэ тахсытыгар улаханньк көмөлөспүтэ, салгыы 4,5,6,7-с кинигэлэргэ үрдүкү эрдээктэринэн үлэлэспитэ. Иван Михайлович улуунун, өрөспүүбүлүкэтин иннигэр онорбут сүткэн үлэтэ умнуллубакка,

эбии чингэтиллэн, үүнэр көлүөнэбэ устуоруйа кэрэһитэ буолар. Ол курдук, биһиги нэһилиэктэн «Албан ааттара өлбөөдүйбэт» кинигэтигэр 57 сэрии кыттылааҕа кирибитэ, олортон ордук чорботон, ини-бии Григорий, Николай Гаврильевич Владимировтар тустарынан сиэн балтылара, «Чурапчы уолаттара кыргыз хонуутугар» улуустаабы кэтэхтэн видеорепортаж күрэбин II-с миэстэлээбэ, 4-с кылаас үөрэнээччитэ Валерия Владимировна, Аба дойду сэриитин кыттылааҕа Петр Петрович Пономарев туһунан сиэнэ Любовь Николаевна Монгуш ахтыы онордулар. Ону тэнэ Кытаанах нэһилиэтин баһылыгын солбуйааччы Екатерина Скрыбина, Арыылаах дэлгээссийэтиттэн Валентина Михайловна, Василий Яковлев-Далан аатынан Кытаанах орто оскуоланын дириэктэрэ Вячеслав Яковлев тыл эттилэр.

Лена ПОНОМАРЕВА,
Кытаанахтаабы тыа сири
модельнай
уонна Ирина ГАВРИЛЬЕВА,
Василий Яковлев-Далан аатынан
Кытаанахтаабы орто оскуола
бибилэтиэкэлэрин үлэтигэрэ.

--- АХТАН-САНААН ---

Тустуук Николай Соловьев--Нуучча Куола

(Саха сиригэр көнүл тустуу сайдыбыта 65 сылынан)

Көнүл тустуу – биһиги, сахалар, таптыыр, сүгүрүйэр көрүнмүт. Сахалары албан ааттаабыта, суон сурахтаабыта. Көнүл тустуу сайдыытыгар Чурапчы бастакы көлүөнэ тустууктарынан ортолоругар Николай Дмитриевич Соловьев-Нуучча Куола биир ойуччу миэстэни ылар.

2014 сыллаахха Дьоккуускай куоракка көнүл тустууга Арасыйыа чөмпүйэнээтэ ытытыллыбыта. Ынырыылаах билиэппинэн кириэн, аналлаах миэстэбин буллум. Аттыбар бааһынай дьүһүннээх, толугу көрүннээх киһи олорор, тустууну сэнээрэр буоламмын, бэтэрээн тустуук Николай Соловьев быһыылаах диэн тутта сэрэйдим. Киһим мин диэки эргиллэ түспүтүгэр дорооболостубут, билсигэн сахалыы сэхэргэстибит. Тустууну көрө олорон, бэйэбит уолаттарбыт тутта табыстахтарына, көх-нэм буолан тустууктарыбыгар «ыалдыабыт». Эбиэт кэмигэр остолобуойга эбиэттээн кэллибит. Киһибэр болпурас биэрэн ыйытабын: «Николай Дмитриевич, эн Дмитрий Петрович Коркин биир бастакы үөрэнээччитэрин, ханна, хайдах Дмитрий Коркинна эриччлэ кэлбиккиннэ? Ханна үлэлээбиккин билиһиннэр эрэ», - диэтим.

Мин төрүт Чурапчыбын, Хатылы нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Оҕо сааһым Аба дойду Улуу сэриитин, сүт-кураан кэмнэригэр ааспыта. Дмитрий Петрович 1956 сыллаахха Ленинградтаабы А.Герцен аатынан педагогическай үнүстүүтү бүтэрэн, Одьулуун нэһилиэтин сэттэ кылаастаах оскуолатыгар завучуунан, нуучча тылын уонна литэрэтиирэтин учууталынан анаммыт этэ. Сүрүн үлэтин таһынан, көнүл тустуу сизксийэтин нэһилиэк ыччатын, оскуола үөрэнээччилэрин түмэн ытар сурабын истибитим. Одьулуунтан Чурапчыга диэри 12 биэрэстэ сиртэн сылдьан тустуу куруһуогун салайбыта, киһэ 19 чаастан икки чаас устата дьарыктыыр. Киһэ хойут бүтэн баран, сатыы Одьулуунна барар, түүнүн уруогар бэлэмнэнэр, сарсыарда уруогар тахсар. Билигин санаатаахха, ол бэтэрээн дьыала буолбатах. Одьулуун нэһилиэгэр биир сыл үлэлээбитин кэнниттэн, оччотооҕу Чурапчы оскуоланын дириэктэрэ Гаврил Дмитриевич Ефимов оройуон салалтатыгар туруорсан, бэйэтигэр сөбүлэни ылан, 1957 сыл күһүнүгэр Чурапчы орто оскуоланын учууталынан киллэрибитэ.

Мин Хатылыга колхуоска үлэли сылдьан, бу сыл көнүл тустууга Чурапчыга, Дмитрий Петровичка эриччлэ кэлбитим. Маннай көрүүбэр сүрдээх кытаанах, дьиппизин көрүннээбэ, ол эрэри ыкса билистэххэ, сүрдээх аһыныгас, үчүгэй майгылааҕа. Чурапчыга райпога оробуочайынан үлэбэ кирибитим. Манна Сэбиэскэй аармыйа кэккэтигэр сулууспалы барыахпар диэри үлэлээбитим. Ол сылларга тустуу өрөспүүбүлүкэбэ санардыы тэнийэн эрэр кэмэ этэ, билинни курдук араас ыспартыбынай инбэнтээрдэр, успуорт саалалара, ыспартыбынай көстүүмнэр суохтара. Күһүн сана тустар гимнастическай мааты аҕалан, ыччат комсомольскай оскуолатыгар көрдүөргэ, кулуупка дьарыктанарбыт.

Дьарык былаанынан ситиһиилээхтик ытытыллар. Ол кэмнэ дьарыктанааччылар үгүспүт: учуутал Максим Сибиряков, суоппардар Сидор Попов, Семен Неустроев, тырахтарыыстар Петр Николаев, Николай Давыдов, Федор Эверстов, силиэсэр Павел Макаров, үрдүкү кылаас үөрэнээччилэр Виктор Кривошапкин, Василий Шадрин, Николай Пермяков уо.д.а.

Онтон ыла тустууга табаарысты көрсүһүүлэр сабаланааллар. Маннай утаа, Саха судаарыстыбаннай университетин көнүл тустууга сүүмэрдэммит хамаандатын кытары ытытыллар.

1957 сыл күһүнүгэр үс оройуон уолаттарын бастакы улахан күрэхтэһиилэрэ буолар. Манна Таатта, Мэнэ Хангалас бөбөстөрүн, чурапчылар илиилээх-атахтаах онорботохторо. Илин энээр оройуоннар күрэхтэһиилэрэ Чурапчыга ытытыллыбыта.

Дьоккуускай куоракка өрөспүүбүлүкэбэ биирдиилээн уонна хамаанданан бастыыр иһин чөмпүйэнээккэ Дмитрий Петрович дьарыктаабыт тустууктара үһүс бириистээх миэстэни ылбытара. Оройуон чизһин Иван Федотов, Гаврил Артемьев, Федор Винокуров, Дмитрий Коркин, Иван Дьячковскай, Николай Собакин, Виктор Кривошапкин, Федот Захаров, Максим Сибиряков көмүскээбиттэрэ. Ити кэмтэн ыла, Дмитрий Петрович аата-суола киэнник биллэн барбыта.

Улуу тириэньэр Дмитрий Коркин кэлэн, көнүл тустууну сабаалаан, төрүттээн, дьарыктаан, саха дьонун, Саха сиригэр бүтүннүү Аан дойдуга дорбонноохтук ааттаата. Үс саха уолаттара Олимпиадага тийэн кыайан-хотон кэлэннэр, бу аҕыйах ахсааннаах Саха норуотугар үөрүүнү-көтүүнү аҕалбытара.

Мин Саха сиригэр 1960 сыллаахха 97 киилэбэ уонна 1961 сыллаахха 97 киилэттэн үөһэ ыйааһыннаахтарга чөмпүйөннээбитим. Иккитэ бириистээх миэстэлэри ылаттаабытым. РСФСР Уһук Илин зонатыгар үһүс миэстэ буолбутум. РСФСР чөмпүйэнээтигэр тийэн тустубутум. 1960 сыллаахха РСФСР «Урожай» уопсастыбатыгар 3-с миэстэни, РСФСР «Трудовые резервы» күрэхтэһиитигэр 2-с миэстэни ылбытым. Ити 1966 сыл этэ.

1962-1965 сылларга Сэбиэскэй аармыйа кэккэтигэр сулууспалаан кэлэн баран, Намна аһыллыбыт суоппардар куурустарыгар үөрэнэн, суоппар идэтин баһылаабытым. Онтон ыал буолан, оҕолордонон, Намна Граф биэрэгэр дьиз-уот тэринэн, онно олохсуйбутум, суоппарынан 45 сыл үлэлээбитим.

Улуу тириэньэргэ Дмитрий Петрович Коркинна

Хаартыска Николай Соловьев үөһэ эрээккэ хангастан бастакы турар

дьарыктаммыппынан, киэн туттабын, олобум дьоллоох түгэнинэн аабынабын, - диэн кэпсээнин түмүктээтэ.

Николай Соловьев олус холку, көнө, үтө майгылааҕа. Сойуус араас куораттарыгар саха биллиилээх тустууктарынан кытары элбэх түмсүүлэргэ, күрэхтэһиилэргэ сылдыбыт киһи буолар. Ону үгүс хаартыскаларга бииргэ түһүспүтэ туоһулулар. Чурапчы улуунун чизһин элбэх күрэхтэһиилэргэ көмүскээбитэ. Орто анаардаах, орто ыарахан анаардаах ыйааһыннарга Чурапчы уолаттара: Максим Сибиряков, Николай Соловьев, Сидор Попов, Федор Эверстов күннээн тустар сылларыгар өрөспүүбүлүкэбэ мөлтөхтөр дэппэтэхтэрэ. Чурапчыга көнүл тустуу күннээн сайдар кэмнэригэр ССКП Чурапчытаабы райкомун 1-кы сэкирэтээрэ, Чурапчы оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо Илья Павлович Листиков манньк хаһыакка суруйан турар: «Оччолорго сотору-сотору ытытыллар үрдүк тардыһылаах, тэриллиилээх ыспартыбынай күрэхтэһиилэри чурапчылар төрүт умнубат буолуохтаахтар. Ол барыта бэйэм харахпар киһэ лиэнтэтин курдук элэннээн аһаллар. Коля Соловьев харса суох атаахха кириэрэ. Михаил Сысолятин ыраахтан ыраастык өттүктүүрэ, Сидор Попов, Семен Неустроев, Вячеслав Карпов о.д.а. киһини астыннарар ына тустан бачыгыраталлара...»

Хара маннайгыттан «Куоркун бучара» дэппит маннайгы көлүөнэ тустууктары оччотооҕу эдэр көлүөнэ хаһан даҕаны умнубат.

Былатыан КУОРКУН,
үлэ, успуорт, Саха сиригэр киинэтин
бэтэрээнэ.

--- ПРОКУРАТУРА ИЗВЕЩАЕТ ---

Прокуратура Чурапчинского района разъясняет права и обязанности родителей

Родительские права и обязанности имеют определенные особенности, которые обладают равными правами и несут равные обязанности в отношении своих детей (п.1 ст.61 СК РФ), при этом не имеет значения в зарегистрированном браке родился ребенок или нет, признано отцовство в добровольном порядке или установлено судом; родительские права и обязанности ограничены во времени, они прекращаются при достижении ребенком совершеннолетия либо приобретении ребенком полной дееспособности ранее восемнадцати лет (при эмансипации и вступлении в брак при снижении брачного возраста).

В соответствии с п.1 ст.85 СК РФ родители обязаны содержать своих нетрудоспособных совершеннолетних детей, нуждающихся в помощи.

При осуществлении родительских прав и обязанностей должен соблюдаться приоритет интересов ребенка (п.1 ст.65 СК РФ). Приоритет прав и интересов ребенка является основополагающим при осуществлении родительских прав и обязанностей, он закреплен во многих нормах СК РФ.

Особенность родительских прав и обязанностей заключается в том, что родители имеют преимущественное право на воспитание своих детей перед всеми другими лицами (п.1 ст.63 СК РФ), отступление от этого правила возможно только в случаях, когда нарушаются интересы ребенка. Правам родителей соответствуют их определенные обязанности: права и обязанности родителей по воспитанию и образованию детей (ст.63 СК РФ), права и обязанности родителей по защите прав и интересов детей (ст.64 СК РФ). Поэтому осуществление родительских прав является одновременно и исполнением обязанностей родителей. В Семейном кодексе РФ закреплены следующие виды личных прав и обязанностей родителей:

1. Родители имеют право и обязаны воспитывать своих детей (п.1 ст.63 СК РФ).
2. Родители имеют преимущественное право на воспитание своих детей перед всеми другими лицами, включая и близких родственников ребенка (п.1 ст.63 СК РФ).
3. Родители обязаны заботиться о здоровье, физическом, психическом, духовном и нравственном развитии своих детей (п.1 ст.63 СК РФ). При этом родители не вправе причинять вред психическому и физическому здоровью своих детей и их нравственному развитию (п.1 ст.65 СК РФ).
4. Родители обязаны обеспечить получение детьми основного общего образования (п.2 ст.63 СК РФ).
5. Родители, с учетом мнения детей, имеют право выбора образовательного учреждения и формы обучения детей до получения ими основного общего образования (п.2 ст.63 СК РФ).
6. Родители имеют право и обязаны защищать права

и интересы своих детей без специальных на то полномочий (п.1 ст.64 СК РФ).

7. Родители имеют право требовать возврата своего ребенка от любого лица, удерживающего его у себя не на основаниях закона или судебного решения (п.1 ст.68 СК РФ).

8. Родитель, проживающий отдельно от ребенка, имеет право на общение с ребенком, участие в его воспитании и решении вопросов получения ребенком образования (п.1 ст.66 СК РФ), а родитель, с которым проживает ребенок, не должен препятствовать реализации этого права.

9. Родитель, проживающий отдельно от ребенка, имеет право на получение информации о нем из воспитательных, лечебных учреждений, учреждений социальной защиты населения и других (п.4 ст.66 СК РФ).

Родители защищают не только права детей, предусмотренные семейным законодательством, но и права, закрепленные в нормах других отраслей права, а также интересы, которые вообще не входят в сферу правового регулирования.

К предмету правового регулирования иных отраслей относятся жилищные права ребенка, наследственные права, право на охрану его жизни и здоровья, право на социальное обеспечение, право на защиту чести и достоинства и другие.

Действующее законодательство Российской Федерации обязывает обоих родителей не только воспитывать своих детей, но и заботиться о них, а также обеспечивать всем необходимым. Данное положение закреплено в статье 38 Конституции РФ.

Оба родителя несут ответственность за своего ребенка, при этом место их нахождения не играет никакой роли. Даже если дети временно проживают с бабушкой и дедушкой, прочими родственниками или вовсе находится под опекой у государства, то родители все равно обязаны продолжать постоянно заботиться о них, а также воспитывать их.

Действующее российское законодательство установило следующие виды юридической ответственности за ненадлежащее исполнение или неисполнение обязанностей по воспитанию ребенка:

1. Семейно-правовую ответственность:
  - Наиболее радикальная мера – это лишение родительских прав. В результате применения данной меры родители потеряют все права, которые основаны на факте родства со своим ребенком, но при этом они не освобождены от обязанности содержать его.
2. Гражданско-правовую ответственность:
  - Взыскание компенсации в пользу ребенка за причинение морального или имущественного вреда

вытекает из положений следующих статей: 51, 1064 и 1099 Гражданского кодекса РФ. Если родители не предоставили ребенку должного питания и одежды, что способствовало причинению вреда здоровью ребенка, то они могут быть привлечены к гражданско-правовой ответственности, компенсировав моральный вред и возместив убытки.

3. Административную ответственность:

Административное правонарушение заключается в бездействии родителей или других законных представителей несовершеннолетних в случае, когда они намеренно не выполняют своих обязанности по обучению и воспитанию детей: не воспитывают их нравственно, не заботятся о физическом развитии и укреплении здоровья детей, создании подходящих условий для своевременного приобретения ими образования, а также их успешного обучения (статья 5.35 Кодекса Российской Федерации об административных правонарушениях).

4. Уголовную ответственность:

Статья 156 УК РФ предусмотрела уголовную ответственность за ненадлежащее исполнение или неисполнение обязанностей родителей по воспитанию несовершеннолетнего ребенка, если это сопровождается жестоким обращением с ребенком. Жестокое обращение, например, может выражаться в физическом насилии (побои, истязания, причинение вреда здоровью), а также в психическом насилии (оскорбления, унижения, эксплуатация), и в случаях лишения ребенка воды, пищи, одежды. Аналогичная ответственность распространяется на всех лиц, несущих ответственность за детей: педагогические работники, опекуны, прочие сотрудники подобных учреждений, которые ответственны за надзор за детьми.

Статья 157 УК РФ предусмотрела уголовную ответственность за уклонение родителей от уплаты алиментов, которое имеет злостный характер. Данное правонарушение наказывается: исправительными работами сроком до одного года; принудительными работами на этот же срок; арестом на срок до 3-х месяцев; лишением свободы со сроком до одного года. Этот вид наказания распространяется также и на родителей, которые уклоняются от уплаты алиментов для своих совершеннолетних нетрудоспособных детей.

Прокуратура Чурапчинского района разъясняет, что в случае нарушения Ваших прав, законных интересов и свобод можете обратиться в прокуратуру района, расположенного по адресу: ул. Курашова, д.8, с.Чурапча, Чурапчинский район, Республика Саха (Якутия), 678670, либо посредством электронной почты по адресу: chu@14.mail.ru.

Прокуратура Чурапчинского района.

--- КӨР-СЭРГЭЭ ---

«Саха» НКХ ханаалын Муус устар 26 ыам ыйын 2 күнүнээби бырагыраамата

Муус устар 26 күнэ Бэнидизинньик 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Золотой фонд 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Интеллектуальная игра 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 16:15 - Интеллектуальная игра 12+ 16:30 - Чол буолуох! 12+ 17:30 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 18:15 - Золотой фонд 12+ 18:45 - Саха сири таптыбын! 12+ 19:00 - Прямая линия с Главой Республики Саха (Якутия) А.С. Николаевым 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Сээн сирэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+	23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Талбан 12+ Муус устар 27 күнэ оптуорунньук 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 10:00 - Улуу Илгэ айан 12+ 11:00 - К Дню Республики Саха (Якутия) 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - К Дню Республики Саха (Якутия) 12+ 13:30 - «Якутия» информационная программа 12+ 13:45 - Саха сири таптыбын! 12+ 14:00 - Саха сирэ, сайда тур! 12+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Саха сирэ, сайда тур! 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:30 - Саха сири таптыбын! 12+ 18:30 - Наша республика 6+ 19:00 - С днем Республики! 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - Праздничный концерт 6+ 22:30 - Саха сирэ, сайда тур! 12+ Муус устар 28 күнэ сэрэдэ 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+	08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Аал-луук мас 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Горожане 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 16:15 - Куорчэх-шоу 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - «Дьоннор, олохтобуун...» Суруйааччы В.Титов кэриэтигэр 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 18:15 - Пути великих свершений 12+ 18:45 - Эн куолабын 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Эл иитэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Талбан 12+	Муус устар 29 күнэ чэппиэр 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Эл иитэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 15:30 - Клевая рыбка 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 16:15 - С днем танца. «Хара Сабыл» тула кэпсэти 6+ 17:00 - К Дню танца «Грани северных вершин» спектакль 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 18:15 - Саха сири таптыбын! 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уёугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох	буолуох!» сериал 12+ 21:30 - Сээн сирэ 12+ 22:15 - Бастын клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саха сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+ 00:00 - Олох уёугэр 12+ Муус устар 30 күнэ бээтинсэ 06:00 - Сана кун 12+ 07:00 - Утро Якутии 12+ 08:00 - Сана кун 12+ 09:35 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Эл иитэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - «Дьоллоох буолуох!» сериал 12+ 12:45 - Бастын клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 15:30 - Клевая рыбка 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 16:15 - С днем танца. «Хара Сабыл» тула кэпсэти 6+ 17:00 - К Дню танца «Грани северных вершин» спектакль 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационнай биэри 12+ 18:15 - Саха сири таптыбын! 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уёугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - «Дьоллоох	18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Кэнсиэр 6+ 20:30 - Саха сирэ. Кунтэн кун 12+ 21:30 - Сахалыы киинэ 12+ 23:30 - Кэнсиэр 6+ 00:00 - Кэрэ кэпсээн 12+ Ыам ыйын 2 күнэ баскыһыанньа 06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:30 - Асчыттар 6+ 08:15 - Парламентский вестник 12+ 08:30 - Саха итэ5элэ 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Будем вместе 12+ 12:00 - Полярная звезда 12+ 10:30 - Саха сирэ, сайда тур! 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Тымныны кыайбыттар 12+ 12:45 - Асчыттар 6+ 13:30 - Якутия. День за днем 12+ 14:30 - Геван 12+ 15:00 - Горожане 12+ 16:00 - Саха сирэ, сайда уун! 12+ 17:00 - «Орогой» розыгрыш призов в прямом эфире 12+ 19:00 - Саха сири таптыбын! 12+ 19:15 - Истин илдьит 6+ 20:00 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 20:30 - Якутия. День за днем 12+ 21:30 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 22:00 - Моя Якутия 12+ 22:30 - Клевая рыбка 12+ 23:00 - Кэнсиэр 6+

Таптыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ **Степанова Евдокия Архиповна** бу дьыл муус устар 23 күнүгэр ыараханньык ыалдьан олохтон туораабыта 40 хонуга туолла.

Ийэбит 1932 сыллаахха сэттинни 8 күнүгэр Таатта улуунун Мөбүрүөн диэн учаастагар элбэх оҕолоох ыалга бүтэник оҕонон күн сиригэр көрбүтэ. Абата Архип Игнатьевич Дедюкин туруу үлэһит, мындыр өйдөөх киһи этэ. Ийэтэ Анна Ивановна Дедюкина (Максимова) артыалга, колхуоска сүөһү көрүүтүгэр күүскэ үлэлээбитэ. Евдокия 2 саастаабыр абата сөтөл ыарыытыттан эрдэ өлөн, ийэтэ Анна Ивановна 6 оҕолоох хаалбыта.

Уот-кураан, сут сыллар кэлэннэр, онтон Аба дойдуга сэрпитэ буолан, Мөбүрүөнтэн 2 көстөөх Баайаба оҕуолатыгар хойутаан, 1945с. үөрэнэ кирибитэ. Эр дьон бары сэриигэ баран, колхуос сүрүн үлэһиттэринэн абыайа оҕонньоттору кытта дьахталлар, кыргыттар, оҕолор буолбуттара. Биһиги ийэбит бастагы үлэтинэн колхуоска оҕуруот үлэтэ буолбута. Биир кырдыабыс салайааччылаах кыра оҕолор үлэлииллэрэ. Онтон арыый улааппытын кэннэ от мунньуутугар ылбыттара. Кыһынын, төһө кыайарынан, хотонго көмөлөһөрө.

Ытык Күөл орто оскуолатын 1955 сыллаахха бүтэрбитэ, ол кэннэ биир сыл почтаба үлэлээбитэ. 1956-1958 сылларга Дьоккуускайдаабы култуурунай – сырдатар оскуолаба үөрэнэн бибилиэтиэкэр идэтин баһылаабыта. 1958 сыллаахха Чурапчы улуунун Хадаар нэһилиэгэр ананан үлэли кэлбитэ. Бибилиэтиэкэринэн барыта 13 сыл үлэлээбитэ.

1971 сылтан Хадаардаабы дьааһыла-саадка нээнкэнэн пенсияба тахсар диэри үлэлээбитэ. Ити үлэлиир сылларыгар дьааһыла-саад толору сууккаба үлэлиир этэ. Оҕолор бэнидиэнниккэ кэлэн баран

Сүрэхпитигэр ийэбит өрүү тыыннаах...

субуотаба тарбаһар этилэрэ. Ньээнкэлэр нэдиэлэ ортото оҕолору баанньыктыыллара, күннэ үстэ муоста сотоллоро. Уоннуу хоно-хоно, оҕолор утуулар танаастарын уларытан сууйаллара. «Сүрдээх үчүгэйдик эдэрдиин-кырдыабыстын эйэ-дэмнээхтик үлэлиир этибит», - диэн кэлин куруук ахтара.

Ийэбит 1960 сыллаахха олобун аргыһын, абабытын Афанасий Максимович Степановы көрсөн ыал буолбуттара. Утуу-субуу бизэс оҕоломмуттара. 37 сыл устата өйөһөн-өйдөһөн, олус иллээхтик олобруттара.

«Кыһалҕалаах, кыаммат-түгэммэт олоххо тулаайах кэриэтэ үөскээбит дьон буолан, кыайан үөрэммэккэ хаалбыппыт, онон эһиги хайаан да үөрэхтээх, үлэһит дьон буолуохтааххыт» диэн биһиги куруук такайаллара. Ол баба санаалара туолан, кыһамньылаах иити-үөрэти түмүгэр биһиги бары үөрэхтээх, үтүө үлэһит дьон буола улааппыппыт.

Биһиги ийэбит нэһилиэк олобур актыыбынайдык кытара. Хас да сыл Дьахтар сэбиэтин, төрөппүт кэмистиэтин бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ. Түөлбэнэн күрэхтэһиигэ кэнсиэргэ монолог аабыра, сыанкаба оонньуура, ансаамбылга ырыаба, үтүөкү да кытара.

Иистэнэрин, баайарын сөбүлүүр этэ. Оҕолоругар, сиэннэригэр түүлээхтэн араас быһыылаах бэргэлэри тигэрэ. Ынах, убаһа, таба тыстарын бэйэтэ талкынан имитэн, этэрбэс тигэр, улларар этэ, араас дьэрэкээн оҕуруонан билэлиирэ. Быысапка араас көрүнүн анньара. Кэлин бочуоттаах сынньаланар олорон, кириэс быысапканан элбэх хартыыналары онорон оҕолоругар, сиэннэригэр бэлэхтээбитэ. Ийэбит

тыаба, айылҕаба сылдыарын, сир астыырын олус сөбүлүүрэ. Оҕолорун, сиэннэрин кырларыттан тыаба, окко батыһыннара сылдьан үлэбэ уһуйара.

Кини киһи быһыытынан олус сэмэй, киэн-холку майгылаах этэ. Ыалдьытымсах, элбэх кэпсээннээх, куруук үөрэ-көтө сылдьар эйэбэс, үтүө киһи этэ. Чугас дьонугар куруук сүбэ-ама, күүс-көмө буолара. Кини биһигини үлэттэн чабылбат буоларга, дьонно-сэргэбэ үтүө сыһааннаах буоларга бэйэтин холобурунан үөрэппитэ.

Күндү киһибитин сүтэрбит ыарахан күннэрбитигэр күүс-көмө буолбут аймахтарбытыгар, дойдубут дьонугар, бииргэ үөрэммит доҕотторбуттар, бииргэ үлэлиир кэлиэгэлэрбитигэр, ыкса ыалларбытыгар мунура суох истин махталбытын тиздээбит. Бука барыгытыгар этэннэ сылдыыны, чэгиэн доруобуйаны бабарыбыт.

Ийэбит бу орто дойдуга анаммыт ытык изһин сиздээхтик толорон, үлэлээн-хамсаан, дьон ытыктабылын ылан, дьонун олобу олорон, сирдээби дьолу билэн барда диэн дууһабыт уоскуйар. Күн курдук күндү киһибит сырдык мөссөөнэ, олоххо дьулуура, үтүө аата биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуоҕа. Кини олобун оҕолоро, сиэннэрэ салгыахтара, аатын ааттатыхтара.

Оҕолоро, күтүөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

--- ОМВД ИЗВЕЩАЕТ ---

Отдел МВД России по Чурапчинскому району набирает молодых людей в возрасте от 18 до 35 лет, отслуживших военную службу в Вооруженных Силах Российской Федерации на вакантные должности:

1. Полицейский ОиКПиО ИВС – 1.
2. Полицейский (водитель) ОиКПиО ИВС – 1.
3. Помощник УУП ОУУП и ПДН – 1.
4. Помощник оперативного дежурного ДЧ – 1.

За более подробной информацией обращаться в группу по работе с личным составом ОМВД России по Чурапчинскому району по адресу: с. Чурапча ул. Крупская, 3 А, кабинет 44.

Тел: 8 (41151) 41-484.

ИНФОРМАЦИЯ

о новых положениях Кодекса Российской Федерации об административных правонарушениях, Уголовного и Уголовно-процессуального кодексов Российской Федерации, введенных вследствие необходимости экстренного реагирования на вызовы, связанные с распространением новой коронавирусной инфекции

1 апреля 2020 года Президентом Российской Федерации подписаны федеральные законы, усиление мер ответственности за правонарушения, связанные с невыполнением положений законодательства, а также требований уполномоченных должностных лиц в сфере эпидемиологического благополучия населения и совершение через информационные каналы коммуникации действий.

Федеральным законом от 1 апреля 2020 года № 99 ФЗ «О внесении изменений в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях» установлена ответственность за нарушение санитарных правил и гигиенических нормативов, невыполнении санитарно-гигиенических и противоэпидемических мероприятий, действующих в период режима чрезвычайной ситуации или при возникновении угрозы распространения заболевания, представляющего опасность для окружающих и в период осуществления на соответствующей территории ограничительных мероприятий (карантина) части 2 и 3 статьи 6.3 КоАП РФ.

Также данным Федеральным законом вводится административная ответственность юридических лиц за распространение в средствах массовой информации и сети Интернет под видом достоверных сообщений заведомо недостоверной информации об обстоятельствах, представляющих угрозу жизни и безопасности граждан, и (или) принимаемых мерах по обеспечению безопасности населения части 10.1; 10.2; 11 статьи 13.15 КоАП РФ.

Введена новая статья 20.6.1 КоАП РФ, предусматривающая наказание за невыполнение правил поведения при введении режима повышенной готовности на территории, на которой существует угроза возникновения чрезвычайной ситуации, или в зоне чрезвычайной ситуации.

Федеральным законом от 1 апреля 2020 года № 100 «О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и статьи 31 и 151 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации» установлена уголовная ответственность за публичное распространение под видом достоверных сведений заведомо ложной информации об обстоятельствах, как представляющих угрозу жизни и безопасности граждан (статья 207.1 УК РФ), так и повлекших тяжкие последствия (статья 207.2 УК РФ).

Также, данным Федеральным законом ужесточено наказание за нарушение санитарно-эпидемиологических правил, повлекшее по неосторожности массовое заболевание или отравление людей, а также криминализованы действия, создающие угрозу наступления названных последствий (статья 236 УК РФ).

**Помощник УУП ОМВД России по Чурапчинскому району
старший прапорщик полиции Максимова Л.И.**

Тапталлаах быраата

КОРКИН Аман Анатолий Уола
(Нефедов Владимир Анатольевич)

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, "Кэскил" уһуяан үлэһитигэр Александра Вячеславовна Сорокумоваба, кини дьыэ кэргэнигэр дириг кутурбаммытын тиздээбит.

"Кэскил" уһуяан кэлэктиибэ.

Мэлдьи ахтыахпыт-саныахпыт...

Дьылба-хаан оноһуута диэн киһи үөйбэтэх-ахтыбатах өттүттэн эмискэ буолар эбит. Биһиги күндү, тапталлаах балтыбыт, эдьийибит, ийэбит, эбэбит **Барашкова Ирина Ивановна** бу орто дойдуга буолбуттан барыта бу муус устар 24 күнүгэр 40 хонугун туолар.

Ирка 1965 с. Мэнэ Ханалас Баатарыгар Герой ийэ Акулина Николаевна, сэригэр бэтэрээн Иван Петрович Поповтар дьыэ кэргэттэригэр 7-с оҕонон күн сиригэр көрбүтэ, дьоллоох оҕо сааһа Сыымаха аастыта.

Оскуолаба үөрэнэ сылдьан сүрдээх актыыбынай этэ, кылаас, оскуола ыытар дьаһалларыгар кытара, ыллыырын, үтүөкүлүүрүн, сөбүлүүрү, үчүгэйдик уруһуйдуура, оһуохай таһаарара, кыратык тойуктуура. 1982 с. Ирка орто оскуоланы ситиһиилээхтик бүтэрэн, "Оскуола" производствоту –үрдүк үөрэх" девининэн Герой Попов аатынан сохуоска 3 сыл ситиһиилээхтик фермаба үлэлээбитэ.

1986 с. Улан – Удэбэ тыа хаһаайыстыбатын техникумугар технолог үөрэбэр туттарсан үөрэнэ кирибитэ уонна 1989 с. техникуму ситиһиилээхтик бүтэрэн төрөөбүт Сыымабар кэлэн, собуот маастарынан сыл анаара үлэлээбитэ. Онтон Чурапчы Дирингэр тахсан арыы сыабыр үлэлээн, Бахсы Толоонугар өр сылга үлэлээбитэ, онно олобун аргыһын Иван Михайлович Барашковы көрсөн, 1994 с. ыал буолбуттара, сыры-сыллатаабы уоллаах кыыс оҕоломмуттара.

2009 с. Иркалаах Мугудайга көһөн кэлбиттэрэ, онтон ыла Ас-үөл кэмбинээтигэр маастарынан, ысыкылаат сэбиэдиссэийинэн олобун тизэх күнүгэр диэри үтүө суобастаахтык, ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Ирина СӨ Тыа хаһаайыстыбатын туйгуна, үлэ бэтэрээнэ, "Сыл бастын үлэһитэ" анал бэлиэ, "Чурапчы" ТХПК сайдыытыгар кылаатын иһин" мэтээл хаһаайката, элбэх Бочуотунай грамоталардаах, дипломнардаах.

Тустаах үлэтин таһынан Мугудай нэһилиэгин дьокутаата, Алгыс түмсүү чилиэнэ этэ, волейболга бастыннар кэккэлэригэр сылдьара. Ити курдук олох үөһүгэр үлэли-хамсыы сылдьан, Иркабыт эмискэ ыараханньык ыалдьан, биһиги кэккэбиттэн туораата. Бу соһуччу бүрүүкээбит ыарахан кэммитигэр өй-санаа, үп-харчы өттүнэн көмөлөспүт, күүс-көмө буолбут бардыммуугар дириг махталбытын тиздээбит: "Чурапчы" ТХПК салалтатыгар, сал. Н.А. Аржаковка, А.В. Андросоваба, "Мугудай" ас-үөл кэмбинээтин кэлэктиибигэр, сал. Н.Н. Рязанскаяга, Мугудай нэһилиэгин дьаһалтатыгар, баһылык К.И. Пермяковка, нэһилиэк олохтоохторугар, Ритуальнай сыах үлэһиттэригэр, сал. А.Г. Собакинна, суоппар И.М.Пинигинэ, Ирабыт бииргэ үөрэммит табаарыстарыгар, чугас ыалларыгар, Дирингэбэ норуодунай хор, "Күбэй" бэтэрээннэр хордарын, "Уйгууна" ансаамбыл, Дирингэбэ оҕо искусство оскуолатын, "Үрдэл" норуот айымньытын дьэтин кэлэктииптэригэр, күтүөппүт Уйбаан бииргэ үөрэммиттэригэр, Убайбыт курдук саныыр киһибитигэр Н.С. Григорьев дьыэ кэргэнигэр, бары аймахтарбытыгар, көмөлөспүт үтүө санаалаах бардыммуугар.

Эһиги бары улахан көмөбүт санаабытыгар санаа, күүспүтүгэр күүс эптэ. "Ойуурдаах куюбах охтубат – дьонноох киһи тутайбат" диэн манньыгы этэн эрдэхтэрэ.

Баҕарабыт эһиэхэ чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үлэһитигэр ситиһиилэри дьыэ кэргэнигитигэр этэннэ буолууну, бары кэрэни, үтүөнү, ыраас халлааны!

Бииргэ төрөөбүттэрэ, оҕолоро, күтүөтэ, сиэнэ.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА**.
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА**.
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ**.
Эппиэттир сжирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА**.
Тыа хаһаайыстыбата, эконимикэ отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ**.
Кэрэспэдиэтинэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ, М.В. ПЕТРОВА**.
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА**.
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ**.

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ Бырабытыалыстыбата, Саха Өрөстүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээктэрийтэ.
677000, Дьоккуускай к., Орджоникидзе ул. 31, 124 каб.
төл./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabechchat@mail.ru.
Российскай Федерация Россиянада СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – **ПН №ТУ14-00559**.

Эрдээктэрийтэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 "а".
Төлөпүннэрбит: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, instagram: @sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 29 (11782)
Кээмийэ: 2 бэч. лине
Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сурууар этилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сеп түбэхэр буолбатах. Сурууа ыйыллар чачылар кырдьыктаастарыгар эппитиниһи ааптар тус бэйэтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 с 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 с 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээктэрийтэтигэр 22.04.2021 с. офсетка бэчээттэннэ. Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 "а". Индекс: ПИ964. Хаһыат нэдиэлэбэ икитэ: оптуорунньука уонна бэтинсэбэ тахсар.